

Közösségfejlesztő folyamatok zajlanak országosan

Országosan több mint 250 nyertes projektnek van lehetősége közösségfejlesztési folyamat megvalósítására az országban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 5.3.1-16 és 6.9.2-16 kódszámú pályázatának köszönhetően. A helyi identitás és kohézió erősítésére elnyert összegek felhasználása a legtöbb helyen már elkezdődött és a nyertesek sok értékes tapasztalatról tudnak beszámolni, de vannak olyanok is, akik még csak a legelején, a szerződés kötésénél tartanak.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt 2019. március 11. és április 25. között az ország a 18 megyéjében (kivéve Budapest és Pest megye) nyújtott találkozási lehetőséget a nyertes konzorciumok részére, hogy egy szakmai nap keretében megismerkedhessenek egymással és egymástól jó ötleteket „lopva” feltölthessenek. A TOP jó gyakorlatokat bemutató eseményen délelőttönként a hangsúly az inspiráló előadásokon volt, a délután folyamán pedig kötetlen beszélgetésre, műhelymunkára volt lehetőség, ahol jobban elmélyedhettünk egy-egy kérdésben. A

résztevőkön túl pedig nekünk is hasznos tapasztalat volt megérni, hogy hol mi zajlik, kinek, milyen tapasztalásai vannak eddig, milyen terveket szövegetnek és jó volt megismerni azokat a személyeket, akik egy-egy ilyen projekt mögött állnak.

Háttér

Általánosságban elmondható, hogy a pályázatok nagy részét több település együtt bonyolítja le, nem ritka az 5-6 vagy annál több településes konzorcium sem. Ezekben az esetekben a fejlesztői feladat át-

alakul és a lokális, helyi fókuszból egy térségi nézőpontra kell átváltani. Azt tapasztaltuk, hogy még a szomszédos települések is lehetnek különbözőek, ha a lakosság összetételét, a település múltját vagy közösségi aktivitását nézzük. Ilyen helyzetben többször a különválasztás mellett döntenek, és a helyi sajátosságokat kiemelve kezdeményeznek aktivitásokat a településeken, máshol pedig ebből a különbözőségekből próbálnak előnyt kovácsolni, és megkezdődik a közös pontok felfedezése vagy kiemelése a települések között. A Baramyai megyei Mozsgón például 7 település van egy konzorciumban, a települések szomszédolását in-

dították el. Ezt úgy kell elképzelni, mint egy tanulmányutat, amelynek a célpontja valamelyik szomszédos település. Így mind a 7 településnek van lehetősége bemutatkozni a többieknek, felkészülni, vendégül látni az érkezőket és egyben megismerni, ki lakik a szomszédban, milyen szokásaik vannak, mire büszkék, és milyen az élet ott. Szokták mondani, hogy érdemes kipróbálni milyen turistának lenni a saját hazában, nem is rossz ötlet.

Bőven rejt kihívásokat a közösségfejlesztés egy olyan célterületen is, amely egy településhez tartozik. Sokak számára ismerősek lehetnek a falu alvége és felvége közötti különbségek, vagy említhetnénk akár egy kertvárosi rész és egy lakótelep kontrasztját is. Ilyen és ehhez hasonló helyi sajátosságok megjelennek több pályázatban is.

Van-e városi közösségfejlesztés?

A megyei jogú városok közül 16 nyert a TOP 6.9.2-16 pályázaton, amely kifejezetten városi közösségfejlesztésre fókuszál. De vajon mekkora és milyen különbségek vannak egy kistépelülés, falu és egy nagyváros között közösségfejlesztési

szempontból? Beszélhetünk-e kifejezetten városi közösségfejlesztésről? Szakmai körökben is zajlanak erről diskurzusok, hiszen vannak olyan tényezők, amelyek alapjaiban határoznak meg egy várost. Ilyen az adott térségben betöltött központi szerep, a szolgáltatások és funkciók sűrűsödése, illetve nem elhanyagolható a lakosságszám mérete sem, hiszen egy-egy nagyobb lakótelepen egy egész falunyi ember él. A léptéket tekintve mindenképpen nagyobb egy ilyen fejlesztési folyamat, de vannak tényezők, amiben nem lehet különbséget tenni – állapítottuk meg több beszélgetés alkalmával is. Ahogy településenként is eltérő kérdések, élethelyzetek merülnek fel, úgy egy-egy város is más fajta kihívásokkal küzd. Fontos az adott helyzet alapos vizsgálata, és a fejlesztési folyamat mélyre szabása.

Több különbség is van a tizenhat projekt között. Az egyik ilyen a célterületek felosztása. Hogyan lehet belátható részekre osztani egy több tízezer fős lakossággal rendelkező várost? Láthatunk erre olyan megoldást, hogy az egész területet felosztották bizonyos tényezők alapján, mint például Sopronban vagy Kecskeméten, máshol pedig egy vagy több célterületre fókuszálva zajlik a folyamat. Szolnokon például 5 kü-

lönöző célterület került kijelölésre, vagy még Egert megemlítve, ahol egy jól körül határolható kb. 10 ezer lakosú lakótelepi környezetben valósítanak meg közösségfejlesztést.

Ki hol tart?

A pályázati felhívás mérőföldkövekre osztotta a folyamatot, ahol általában az első mérőföldkő az előkészítési szakasz, a második és harmadik a felmérés időszaka – közösségi interjúk, közösségi beszélgetések és a közösségi felmérés elkészítése – a további mérőföldkövek pedig a cselekvési terv elkészítése és megvalósítása. Eszerint a felosztás szerint zajlanak a folyamatok és elmondható, hogy teljesen különböző szakaszokban tartanak a projektek. Az első „fecskek” 2017 nyarán kapták meg az eredményt, hogy elkezdhetik megvalósítani a nyertes pályázatot, az utolsókról pedig még nincs információnk, mivel néhány megyében még további nyertesek várhatók. Egy megyén belül is vannak nagy eltérések a folyamatot megvalósító állapotok között, vannak olyanok, akik egyszerre kapták meg a zöld jelzést, és a saját tempójukat követve mégis máshol tartanak a megvalósításban.

Szerencsés helyzetekben az egymást követő projektek egy-egy hivatali út kijárása után tovább tudják adni a tapasztalatokat, megkönnyítve az hátrább tartó projektek feladatát. Mindkét pályázat ellenőrzését a Magyar Államkincstár Megyei Igazgatóságai végzik, ami azt jelenti, hogy megyénként lehetnek eltérőek az elvárt formai vagy tartalmi kritériumok, ezért fontos, hogy mindig az adott megye választ tekintsék a pályázók irányadónak. A kapcsolat legtöbb esetben gördülékeny a hivatal és a pályázók között, de többen

elmondták, hogy ennek a kommunikációs csatornának a kialakításán dolgozni kellett. Meg kellett találni azt a közös nyelvet, amit mindkét fél ért, hiszen ez a projekt egy „soft” pályázat emberekkel, sok, előre nem látható tényezővel, amelynek a számonkérése sokkal nehezebb, mint akár egy épület felépítése tégláról téglára. Több szakmai napon is sikerült ezen a kapcsolaton mélyíteni, amikor a MÁK munkatársai személyesen részt vettek és megosztották a saját nézőpontjukat.

A folyamat különböző szakaszaiból adódó tapasztalatok megosztása egyébként nem csak a pályázat megfelelő dokumentációja szempontjából lehet hasznos, hanem szakmailag is. Sokat jelenthetnek azok a meglátások, hogy kinek milyen módszer vált be a közösségi beszélgetések meghívásakor, hogyan juttatták el minden háztartásba a közösségi felmérés kérdőíveit és mit csinálnának másként, ha újra kezdenék a cselekvési terv összeállítását. Ilyen szakmai fórumok nem csak megyén belül alakulhatnak ki, hanem azon túl is, hiszen ezek az ötletek, praktikák nem kötődnek megyei sajátosságokhoz. Erre láthattunk több

példát is, az egyik ilyen kiemelkedő közös munka 3 projekt szoros együttműködése volt Győr-Moson-Sopron és Vas megyéből.

Ki a közösségfejlesztő?

A pályázati felhívás megjelenésével a pályázók elkezdhetek gondolkodni, hogy kit bízzanak meg azzal a kiemelt feladattal, hogy közösségfejlesztő lehessen egy adott területen. Már akkor látszott, hogy sokkal több szakemberre van szükség, mint ahányan rendelkezésre állnak országosan. De akkor ki lesz a legmegfelelőbb személy erre? Olyan emberre van szükség, akinek *„bátorító-ösztönző, informáló, kapcsolatszervező munkája életre segítheti vagy kiegészítheti, megerősítheti a meglévő közösségi erőforrásokat.”*¹ – olvashatjuk a szakirodalomban a definíciót. Ez a szakember a személyiségével dolgozik, személyes kapcsolatokat alakít ki a célterületen élő lakossággal és fontos, hogy hiteles legyen a szerepében.

A projektek többségében úgy látszik, hogy sikerült megtalálni a megfelelő személyeket, még

ha előtte akár teljesen más pozíciót is töltöttek be a településen. Akad köztük, aki postás volt előtte, gyógyszerész, közgazdász vagy a gazdasági osztályt vezette, de a legtöbben mégis érthetően a kulturális területről érkeztek. Változó, hogy ki milyen munkarendben látja el a feladatát, vannak 4-6 és heti 8 órában foglalkoztatott közösségfejlesztők is. A képzésük folyamatosan zajlik, mind a Cselekvő közösségek projekt által biztosított 60 órás Kulturális közösségfejlesztés gyakorlata képzést, mind pedig a 120 órás piaci alapon megszerezhető Közösségfejlesztő képzést többen elvégezték már.

Konzorciumvezető

A pályázat beadásakor feltétel volt, hogy ha nem a helyi önkormányzat a pályázó, akkor konzorciumi partnerként be kell vonni a megvalósításba. A legtöbb helyen ez úgy alakult, hogy maga a települési önkormányzat lett a lebonyolítója a folyamatnak, konzorciumban a helyi kulturális intézményekkel és adott esetben egy vagy több helyi civil szervezettel. De láttunk arra is

1 (Varga A., Vercseg, 1998, 22)

példát, hogy egy aktív civil szervezet állt a projekt élére, és több éves helyi közösségfejlesztői tapasztalattal aktivizálja a lakosságot.

Több olyan pályázat is van, ahol egy művelődési ház, egy könyvtár vagy egy múzeum vette kézbe a folyamatot. Ezek azok a helyek lehetnek a településen, amelyek teret adnak az együttlétre, ahol találkozók a helyi lakosság és ahol, ha ez még intézményi támogatással is párosul, akkor virágzó együttműködések jöhetnek létre. Ehhez mérten pedig a közösségfejlesztési folyamatban olyan eszközöket, módszereket használnak fel, amelyek hasonlítanak az általuk eddig megszokottakhoz.

Mentorok összeszervező ereje

Egy országos mentorhálózat előnye, hogy az országos jelenléte miatt szélesebb rálátást tud adni a folyamatokra. A Cselekvő közösségek projekt közösségfejlesztő mentorai ismerik az egymás megyéjében lévő folyamatokat, így egy-egy helyzetben megyén kívüli tapasztalatokat is fel tudnak használni a szakmai támogatás során. Mivel egy mentorhoz nem csak egy konzorcium tartozik, a saját pályázói között is tud közvetíteni. Több TOP pályázatot lebonyolító is elmondta, hogy sokat jelent neki a hozzá tartozó mentor jelenléte, támogatása.

A közös pontok kiaknázására több megyében szakmai fórumokat tartottak a közösségfejlesztők, szakmai vezetők, projektmenedzserek, illetve számos esetben polgármesterek részvételével. Egy-egy találkozó alkalmával érdemes volt átbeszélni ki hol tart, mire lenne szüksége, milyen kérdések foglalkoztatják. Ilyen találkozók mentén alakultak közös online csoportok, levelezőlisták is, ahol gyorsabb reagálásra is lehetőség van.

Megmozdul az ország

Ennyire kiterjedt közösségfejlesztési folyamat talán nem is zajlott az országban, érdemes rájuk odafigyelni. Emberekkel, közösségekkel dolgozni nem egyszerű

folyamat, rá kell érezni módszerekre és a jelenlét mennyiségére. Felelősségünk van abban, hogy ha valamit elindítunk, akkor azt nem hagyhatjuk ott egyik percről a másikra, hiszen azok az emberek, akikkel találkozunk, megbíznak bennünk, hisznek nekünk és hajlandóak az együttműködésre. Ezeknek a projekteknek az időtartama átlagosan 3 év, ami pályázati szemmel nézve hosszú időnek tűnhet, de bármilyen változtatást elérni egy településen még hosszabb idő, főleg, ha tartós változásokat szeretnénk elérni. Ez az időszak jó lehetőséget nyújthat arra is, hogy az időkereten túlnézzünk, és megszilárdítsunk olyan közösségi folyamatokat, amelyek a települések jövőjét alapozhatják meg.

TÓTH VIVIEN (közösségfejlesztő) – A Cselekvő közösségek projekt mentorhálózatért felelős munkatársa az NMI Művelődési Intézetben. Társadalmi tanulmányok alapszakon, majd az ELTE-n Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésen szerzett diplomát, jelenleg pedig Urbanisztikát hallgat a BME-n. Közösségfejlesztési tapasztalatokat egy városrehabilitációs program szomszédsági munkájában gyűjtött, amelynek a helyiek aktivizálása volt a célja. Érdeklődési területei közé tartoznak a közösségi módszerekkel történő városfejlesztés és a közösségfejlesztés minden területe.